

RECICORK, reciclatge natural

Textos:
Terregada
www.terregada.net

Edició 2013

Índex

1. Introducció Pàgina 04

2. Presentació Pàgina 05

3. Arguments a favor del tap de suro

3.1. Qualitat de tapament Pàgina 06

3.2. Preservació de la sureda Pàgina 07

3.3. Sostenibilitat del producte Pàgina 10

3.4. Promoció de l'economia local Pàgina 11

3.5. Valor afegit Pàgina 12

4. Objectius de la campanya Pàgina 13

5. Implementació i esquema de la campanya

5.1. Projecte tècnic Pàgina 14

5.2. Impuls, coordinació i finançament del projecte Pàgina 14

5.3. Punts de recollida Pàgina 15

5.4. Campanya de comunicació Pàgina 15

5.5. Transport Pàgina 16

5.6. Triatge d'impropis Pàgina 17

5.7. Reciclatge Pàgina 17

6. Experiències de campanyes de reciclatge de taps de suro

6.1. Espanya Pàgina 18

6.2. França Pàgina 26

6.3. Portugal Pàgina 27

1. Introducció

L'aprofitament de l'alzina surera (*Quercus suber*) per l'home té una història molt antiga que ha marcat profundament els paisatges naturals, industrials i culturals del nostre entorn. El principal recurs natural que se n'extreu és el suro, la gruixuda escorça suberificada que cobreix el seu tronc, d'una composició química i estructura quasi úniques que el converteixen en un material lleuger, impermeable als líquids, amb una elevada capacitat d'aïllament tèrmic i acústic, resistent al desgast mecànic, a la degradació per àcids i per microorganismes i al foc.

Aquesta combinació exclusiva de propietats permet comprendre perquè ha tingut tantes i tan diferents aplicacions al llarg del temps. El tap és el producte més valorat de tots els que es poden elaborar amb suro. La indústria surera deu la seva existència a la fabricació i comercialització d'aquest producte, essent una activitat econòmica molt important per a un nombre elevat de municipis durant el segle XIX i principis del XX. Avui dia s'ha transformat en una indústria competitiva que fabrica sota criteris d'alta qualitat.

El reciclatge de taps de suro té una especial significació ja que, a més dels beneficis ambientals evidents que suposa tota pràctica que permet aprofitar recursos i donar-los una nova vida, adquireix una dimensió important com a element de reconeixement i comunicació del què és i representa el suro. Aquest valor és transcendent i pren encara més sentit quan la campanya es realitza en un territori surer. Des de l'àmbit de la vida quotidiana s'ajuda a generar consciència ambiental lligant recursos presents a la zona, tradició industrial i fomentant la utilització de taps de suro com a element natural i de qualitat enfront dels taps de plàstic i alumini. La campanya també actua com un element conscienciador per als restauradors, el sector hostaler i els distribuïdors, a més d'implicar-hi la mateixa indústria del suro, i explica argumentalment els beneficis ambientals que suposa l'ús del suro envers altres materials.

2. Presentació

La Xarxa Europea de Territoris Surers, RETECORK, es va crear l'any 2007 i està integrada per municipis, ens supramunicipals i institucions no territorials d'Espanya, França, Itàlia i Portugal. L'objectiu de la Xarxa és defensar els interessos dels territoris surers per contribuir al seu desenvolupament sostenible, des de les perspectives socioeconòmica, cultural i ambiental.

RETECORK pretén garantir la sostenibilitat d'una activitat que ha estat font de riquesa durant més de dos segles a molts indrets i que ha de continuar essent un important recurs per al desenvolupament local.

Una de les actuals línies de treball de la Xarxa és la promoció del tap de suro i el seu reciclatge a través de la campanya *RECICORK, reciclatge natural*. La promoció de l'economia local, la cohesió territorial i el desenvolupament sostenible són imprescindibles en els nous reptes econòmics, de territori i de medi ambient.

RETECORK, mitjançant aquest manual, ofereix les eines bàsiques per desenvolupar amb èxit una campanya de reciclatge de taps de suro.

3. Arguments a favor del tap de suro

Òptim en la seva funció, sostenible i amb unes importants aportacions ambientals i socials, el tap de suro és la millor opció de tapament.

3.1. Qualitat de tapament

El suro és un material ideal per tancar ampolles: la seva lleugeresa, elasticitat, impermeabilitat, compressibilitat i resistència es troben en el punt just per a la conservació i evolució òptimes del vi dins l'ampolla. No hi ha cap altre producte natural ni sintètic que n'iguali les qualitats.

El tap de suro:

Garanteix el tancament òptim i l'adaptació al coll de l'ampolla

Format en un 90% per aire i amb una estructura de cèl·lules en fileres radials, el suro és elàstic i, gràcies a la seva compressibilitat i memòria elàstica, és a dir, a la seva capacitat de recuperar el volum original després d'haver-lo comprimit, s'adapta perfectament al coll de l'ampolla. La combinació de la seva impermeabilitat als líquids i un elevat coeficient de fricció, que evita que el tap llisqui fàcilment, en garanteixen un tancament òptim.

Preserva eficientment la qualitat del vi

El suro és un material amb una alta durabilitat. És resistent a la humitat i no interacciona químicament amb el vi, la qual cosa el fa especialment apte per ser utilitzat en contacte amb els aliments. Per la seva composició química, amb un important protagonisme de la suberina i les ceres, és impermeable als líquids i pràcticament impermeable als gasos. Gràcies a això, preserva les qualitats del líquid que conté.

Millora la qualitat del vi

El tap de suro no només té la funció de preservar el líquid, sinó que permet l'evolució i la maduració del vi, és a dir, es constitueix com un element que influeix en la vinificació i la determinació de les propietats organolèptiques del vi. El suro li aporta aromes pròpies i també li dóna textura i color. Com que el material permet la microoxigenació (la penetració d'oxigen en una ampolla tapada amb suro és de 0,1 ml anual), obté com a resultats positius la reducció de tanins, una disminució de l'astringència i l'eliminació d'aromes reductives.

El tàndem format per la bóta de roure i el tap de suro, tots dos provinents d'arbres del mateix gènere botànic, el *Quercus*, és insuperable per a l'obtenció d'un vi amb les millors qualitats.

3.2. Preservació de la sureda

La sureda és un bosc típicament mediterrani que ocupa gairebé 2,7 milions d'hectàrees, distribuïdes entre Europa i el nord d'Àfrica, segons dades del Instituto del Corcho, la Madera y el Carbón Vegetal de Extremadura, IPROCOR. El seu paisatge està condicionat pel clima, el substrat geològic i la intervenció humana. El resultat és d'una gran varietat, des dels densos boscos catalans fins a les deveses del sud-oest de la Península Ibèrica, fet que n'accentua encara més la biodiversitat.

L'extracció del suro és una activitat sostenible i la seva rendibilitat és sinònim de garantia de conservació de la sureda, ja que si no hi ha demanda de suro els boscos perden el seu valor econòmic i poden ser abandonats o derivats a altres usos que n'impliquin la destrucció. S'ha de conservar la sureda per mantenir un ecosistema que col·labora a pal·liar problemes ambientals globals com ara el canvi climàtic, la pèrdua de biodiversitat o la desertització, entre d'altres.

Serveis ambientals de la sureda

Fre al canvi climàtic

Tots els boscos són un magatzem de CO₂. Gestionar bé els boscos, mantenir-los i no deixar que envelleixin són estratègies que poden afavorir la retenció d'aquest

gas causant de l'efecte hivernacle. En el cas de la sureda, com més ben gestionada estigui més elevada serà la seva taxa de fixació. A més de l'efecte derivat del creixement de la biomassa, cal afegir-hi un altre factor: el que comporta el fet que, per regenerar la capa de suro que se li extreu, l'arbre ha d'absorbir una quantitat de CO_2 addicional. Així doncs, segons IPROCOR, una sureda ben gestionada reté 6.200 kg de CO_2 per hectàrea i any, enfront dels 3.600 kg d'una sureda en què no es realitza cap tipus de treball, o els 2.200 kg que, de mitjana, fixen els boscos reforestats a l'Estat espanyol.

Manteniment del paisatge

El paisatge de la sureda té un valor intrínsec i s'ha de conservar com a patrimoni per a les generacions presents i futures. El repte més important, compatibilitzar el desenvolupament amb la preservació dels valors paisatgístics, és possible en el cas de l'aprofitament del suro. A poc a poc, els nous valors estan penetrant en la nostra societat i la conservació del paisatge es converteix en un valor imprescindible, a més de ser un motor de desenvolupament del territori i un instrument de màrqueting territorial que pot proporcionar valor afegit als productes locals.

Reducció del risc d'incendi

La conservació de la sureda redueix el risc d'incendi. L'alzina surera és molt resistent al foc gràcies a la protecció que li proporciona la capa de suro que l'envolta i a la seva ràpida i alta capacitat de rebrotar. Per tant, una sureda està, de forma natural, més ben preparada per sobreviure als incendis.

Fre a la desertificació

L'àrea mediterrània està sotmesa a un important risc de desertificació i ha d'assumir el repte d'enfrontar-se a aquesta greu amenaça mitjançant una gestió sostenible dels seus espais forestals. La desertificació és un procés de degradació ecològica en què un sòl fèrtil i productiu perd el seu potencial de producció principalment per causes antròpiques. Els principals factors de desertificació són la destrucció de la coberta vegetal, l'erosió del terreny i la manca d'aigua.

En molts llocs, la sureda constitueix una veritable frontera amb zones de sòls empobrits. Els arbres i el sotabosc tenen la capacitat de retenir el terreny amb les

seves arrels i, al mateix temps, amb les seves capçades frenen la intensitat de la pluja, reduint l'escorrentia de l'aigua i evitant l'erosió del terreny. Alhora, proporcionen la matèria orgànica que el protegirà i en conservarà la fertilitat. Aquesta matèria orgànica és una protecció addicional contra els fenòmens erosius, la pèrdua d'humitat i l'empobriment del sòl.

Reserva de biodiversitat

La pèrdua de la biodiversitat és un dels estigmes del nostre temps contra el qual s'ha de lluitar en benefici, a llarg termini, de tota la humanitat. El terme no es refereix només al nombre d'espècies, sinó que també contempla la variabilitat genètica dins de cada espècie i la variabilitat d'hàbitats i/o ecosistemes. Els paisatges de sureda són, precisament, molt diversos i acullen una gran riquesa biològica.

Algunes espècies que viuen a les suredes estan en perill d'extinció. Les més emblemàtiques i conegudes són el cérvol de Berberia (*Cervus elaphus barbarus*) al nord d'Àfrica, l'àguila imperial ibèrica (*Aquila heliaca*), el linx ibèric (*Lynx pardinus*) i l'arbust conegut en castellà com a *ojaranzo* (*Rhododendron ponticum* ssp. *Baeticum*), al sud-oest de la Península Ibèrica. Les suredes també són refugi i parada en la ruta de moltes aus migratòries.

Àguila daurada: el nombre d'exemplars a l'Europa central s'ha vist molt reduït en els últims anys i s'ha extingit en molts indrets on abans era abundant. El bosc de sureda és un dels seus refugis. Foto: Pharaoh Hound

Paper rellevant en el cicle de l'aigua

Com s'ha esmentat anteriorment, l'efecte de les capçades, el sotabosc i la matèria orgànica del sòl frenen l'aigua de la pluja i, a més de mitigar-ne l'efecte erosiu, faciliten que el sòl pugui absorbir més aigua, la qual cosa significa un factor favorable a l'alimentació dels aqüífers amb aigua que, sense aquesta vegetació, es perdria per escorrentia.

Tampoc no s'ha d'oblidar que la vegetació necessita aigua per desenvolupar-se, i que aquesta aigua es “perd” per mitjà de l'evapotranspiració. Una característica específica de la sureda és la seva capacitat de captar aigua atmosfèrica, procedent de les boires costaneres.

3.3. Sostenibilitat del producte

Pel que fa a la sostenibilitat del procés productiu del tap de suro, aquest no té cap competidor que l'encalci, i encara menys si tenim en compte tot el cicle de vida, incloses l'extracció de la matèria primera i el seu reciclatge.

Matèria primera

El suro és un material natural i renovable. La seva extracció no causa cap impacte negatiu. Tampoc no requereix la tala de l'arbre: les alzines sureres tenen la capacitat de regenerar l'escorça de suro que se'ls ha extret, procés que no produeix cap contaminació.

La pela de l'arbre es realitza per mitjans manuals, no requereix cap maquinària específica, sinó coneixements i tècnica.

Emissions

La fabricació de taps de suro no genera problemes d'emissió de contaminants. Pel que fa al CO_2 , si tenim en compte tot el cicle de vida del tap de suro, ens adonem que la seva producció ajuda a retenir diòxid de carboni.

És a dir, la quantitat que s'emet en el procés industrial queda totalment compensada per la que l'arbre fixa. S'ha calculat que un tap de suro fixa el doble del seu pes en CO_2 . Per tant, es tracta d'una indústria que ajuda a aturar el canvi climàtic. Els competidors del suro, en canvi, presenten emissions de diòxid de carboni entre 10 i 24 vegades més elevades.

Despesa energètica

Fabricar un tap de suro implica gastar molta menys energia que fabricar un tap d'alumini o un de plàstic, de l'ordre de 4 a 5 vegades menys, valor obtingut sense tenir en compte la despesa realitzada en l'extracció de la matèria primera, el transport i el reciclatge, molt superiors en el cas dels taps sintètics.

Finalment, caldria valorar el fet que una part dels retalls de suro i les restes no aprofitables que es generen en el mateix procés productiu es reutilitzen com a biomassa per produir energia dins de la mateixa fàbrica.

Reciclatge

El reciclatge del suro és totalment viable i implica un baix cost energètic. Els taps recollits es trituren i el granulat obtingut es fa servir per fabricar productes de suro no destinats a l'alimentació, com ara materials per a la construcció.

Al nostre país encara no existeix una cultura de reciclatge de taps de suro, tot i ser un producte perfectament reciclable. El suro s'acostuma a llençar a les escombraries i, en el millor dels casos, és reciclat com a matèria orgànica. Actualment, diferents agents estan impulsant iniciatives per promoure'n el reciclatge.

3.4. Promoció de l'economia local

La indústria surera es caracteritza per la coexistència d'alguns grups grans, de forta capitalització, juntament amb un teixit industrial de petites empreses de capital local, molt dinàmiques, lligades al territori, amb una mitjana de 15 treballadors per empresa i un molt bon nivell de *know-how*.

Cohesió territorial

La indústria del suro porta a terme una activitat sostenible que genera ocupació en zones rurals, on es constitueix com un element de cohesió territorial vital. En aquestes àrees, el seu teixit empresarial proporciona ocupació a un percentatge elevat de la població, evitant moviments migratoris massius i la despoblació consegüent d'aquestes regions.

Motor econòmic

El sector surer és un motor econòmic de primer ordre per als territoris en els quals està implantat. La sureda pot produir, de manera natural, un ampli ventall de productes primaris: bolets, plantes medicinals i aromàtiques, glans, mel, lleinya, etc. La recol·lecció i el tractament d'aquests productes significa la creació de llocs de treball.

Però més enllà d'aquesta possibilitat ja existent, els territoris surers tenen una nova oportunitat de desenvolupament en el sector terciari: l'economia dels serveis i, de manera molt singular, el turisme cultural, industrial i les diferents manifestacions de l'ecoturisme, totes elles amb un paper important en el desenvolupament de les zones sureres.

3.5. Valor afegit

Mantenir la indústria i el sector surer és mantenir una activitat tradicional dels nostres territoris que comporta una càrrega cultural important. Més enllà de la seva capacitat de generar llocs de treball estables i del seu elevat valor econòmic i ambiental, el sector del suro ens ha enriquit i ens enriqueix a tots amb un patrimoni cultural molt rellevant: arquitectura, gastronomia, associacionisme, artesanian, hàbits i costums, modismes lingüístics, etc. Tots aquests elements conformen un llegat encara viu, un tresor que cal conservar i desenvolupar.

A més, el suro evoca la cultura mediterrània, l'artesanian i el bon gust. La cerimònia de destapar una ampolla de vi perd el sentit si el tap és sintètic. No és casualitat que els millors vins, caves i xampanyes del món portin tap de suro.

4. Objectius de la campanya

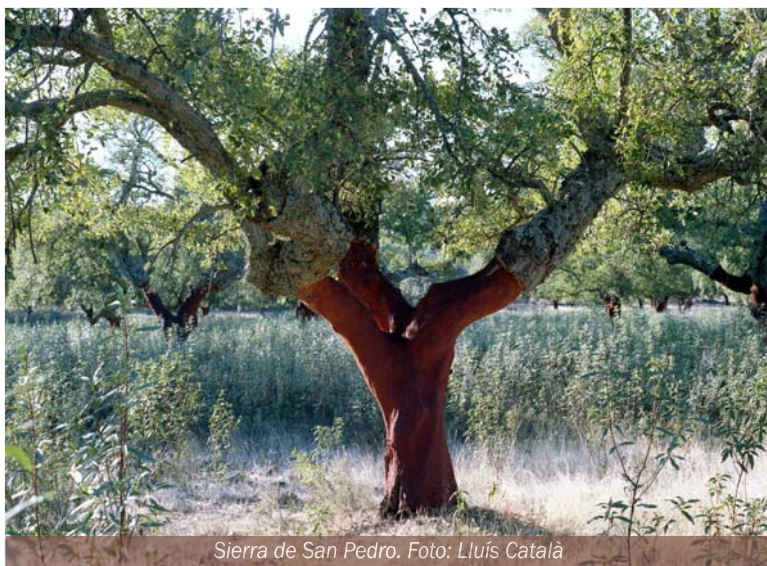
Els objectius de la campanya de reciclatge de taps de suro són:

Implantar i promoure el reciclatge de taps de suro

Promoure l'ús del tap de suro com a millor sistema de tapament

Valoritzar el suro

Donar a conèixer les diferents aplicacions
que pot tenir aquest material

5. Implementació i esquema de la campanya

5.1. Projecte tècnic

La realització d'una campanya de reciclatge de taps de suro ha de basar-se en un projecte tècnic previ en què, a partir dels objectius que es marquin, es cerquin les accions i línies de treball a desenvolupar, els recursos necessaris, humans i materials, i la font de finançament per a la seva implementació i funcionament.

És molt important conèixer, definir i implicar els diferents agents per generar bones sinèrgies dins el projecte.

5.2. Impuls, coordinació i finançament del projecte

Cal que hi hagi un equip coordinador i dinamitzador del projecte que treballi estretament amb l'ens impulsor d'aquest. L'equip treballarà a partir del que s'ha definit al projecte tècnic, assumint les següents funcions:

- Concreció i coordinació del dispositiu de recollida selectiva.
 - Definició i coordinació del pla de comunicació.
 - Realització del seguiment del projecte.
 - Avaluació dels resultats.

És molt convenient que l'equip coordinador i dinamitzador hagi participat en la definició del projecte tècnic.

Les fonts de finançament d'aquests projectes poden venir del propi ens impulsor, així com d'ajuts i subvencions de diferents administracions públiques.

5.3. Punts de recollida

El punts de recollida de taps de suro més habituals són:

- La deixalleria municipal
- Els establiments on es consumeix vi: restaurants, bars, hotels, etc.
- Els establiments on es ven vi: bodegues, grans superfícies, comerços de venda al detall, etc.
- Punts de recollida públics en altres equipaments municipals

La participació dels establiments a la campanya és voluntària i gratuïta. Se'ls demana que realitzin la separació dels taps, tenint cura d'excloure els impropis, i els lliurin al servei de recollida corresponent segons un calendari establert.

L'adhesió de cada establiment es concreta mitjançant la signatura d'un conveni de col·laboració i un cop signat, se'ls lliura material per a la difusió de la campanya, un contenidor per a la recollida dels taps i un sac de ràfia per emmagatzemar-los i poder transportar-los posteriorment.

5.4. Campanya de comunicació

La definició del públic objectiu de la campanya és una peça clau a l'hora de dissenyar el pla de comunicació. Tot i que la necessitat de reciclar els taps de suro seria un missatge adequat per fer arribar a la població del municipi en general, és important enfocar la comunicació de forma concreta i prioritària al segment de població directament involucrat en la generació dels taps de suro, és a dir, els establiments de restauració i el comerç especialitzat, que són els que en produiran majors quantitats.

Aquests, en contacte amb el públic, faran arribar el missatge a la resta de la ciutadania i concretament, al consumidor de vi, que és l'objectiu final.

Cal destacar també, la possibilitat de complementar la campanya de reciclatge amb accions puntuals destinades a la valorització del sector surer i al coneixement de la cultura del suro mitjançant jornades informatives, taules rodones, exposicions, etc.

A partir d'aquí es concretarà:

- Imatge gràfica i elements de comunicació: tríptics, postals, cartells, etc.
 - Accions públiques: organització d'esdeveniments.
 - Mitjans de comunicació: notes de premsa, publicitat, etc.
- Educació ambiental: sessions de formació, taules rodones, conferències, etc.
 - Material que s'entrega als establiments col·laboradors.

5.5. Transport

La logística necessària per realitzar la recollida dels taps fins al seu punt de reciclatge ha de dissenyar-se segons les característiques del propi municipi. Cal que sigui pràctica i eficient, ja que pot representar un important cost si no està ben gestionada. Cal tenir en compte els trajectes i emmagatzematges que cal cobrir. En pràcticament tots els casos caldrà preveure el transport dels taps de suro des dels punts de recollida fins a l'empresa de triatge i/o reciclatge.

En altres, pot ser interessant establir un punt de transferència, com ara la deixa-

lleria, que permeti acumular quantitats mínimes abans de fer-ne l'entrega a l'empresa gestora. La resta de possibles transports, com el que s'ha de fer des del punt de transferència fins l'empresa de triatge o d'aquesta a la de reciclatge, es concretaran i es reflectiran als diversos convenis que es puguin establir amb les empreses participants.

5.6. Triatge d'impropis

És molt important que en el procés de tria es separin els elements metàl·lics o plàstics que hi pugui haver barrejats amb els taps de suro. Si no es realitza bé la tria i separació, es generen problemes en els processos posteriors, ja que les ganivetes de trituració es poden fer malbé amb els elements metàl·lics, i la presència de partícules plàstiques barrejades amb suro farien disminuir la qualitat dels productes finals i, per tant, limitarien les seves possibles aplicacions, perdent interès per la indústria recicladora.

5.7. Reciclatge

La indústria del suro permet integrar els taps utilitzats en els seus circuits de producció. Aquestes indústries fabriquen productes d'aglomerat de suro, paper de suro, etc. Els taps reciclats no són aptes per a tots els usos, i es destinen principalment a la fabricació de planxes utilitzades per construcció.

6. Experiències de campanyes de reciclatge de taps de suro

RETECORK impulsa i col·labora en campanyes per a la valorització del tap de suro i el seu reciclatge. A partir del coneixement de diverses experiències a nivell internacional, nacional o local, impulsades per una gran varietat d'agents com l'administració, col·lectius restauradors, establiments hostalers, associacions de comerciants i empreses dedicades al sector vitivinícola, entre d'altres, qualsevol entitat interessada en promoure el tap de suro i el seu reciclatge pot adaptar l'esquema inicial a les seves necessitats i objectius concrets.

6.1. Espanya

RECICORK, reciclatge natural

Municipi de Palafrugell

RECICORK és una campanya iniciada el maig del 2009 i impulsada per l'Ajuntament de Palafrugell i RETECORK. La iniciativa és coordinada per l'àrea de Medi Ambient de l'ajuntament i finançada per la Diputació de Girona i l'Agència de Residus de Catalunya, organisme depenent del Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya.

També hi intervé l'associació Cuina de l'Empordanet, amb 47 establiments de Palafrugell com a punts de recollida de taps. El projecte compta amb la col·laboració de l'Institut de Promoció Econòmica de Palafrugell (IPEP) i el suport de l'Institut Català del Suro (ICSuro).

A més dels establiments privats, s'estableixen dos altres punts de recollida: la Deixalleria municipal i el Museu del Suro. En el cas dels restaurants, es recullen els taps generats pel propi establiment, mentre que la Deixalleria i el Museu del Suro permeten l'entrega de taps a qualsevol ciutadà.

La campanya i transport dels taps fins la deixalleria es fa al mateix temps que la recollida selectiva de vidre a grans productors, pel sistema porta a porta, a través de l'empresa Gestió Ambiental de Residus S.L. Aprofitant un circuit ja existent s'ha aconseguit optimitzar recursos i evitar els impactes ambientals i despeses econòmiques que es generarien en crear una nova ruta de recollida exclusiva. Els taps són transferits a les instal·lacions de la Deixalleria municipal de Palafrugell. En aquest espai, s'emmagatzemen fins a tenir-ne una quantitat suficient per tal de portar-los a triatge.

La campanya s'inicià amb dues recollides mensuals, concretament el primer i tercer dissabte de cada mes. Posteriorment, per tal d'optimitzar encara més el sistema, es va decidir no iniciar la tria per al reciclatge fins a tenir acumulats 2 *bigbags* d'1 m³.

La tasca de triatge d'impropis la realitzen els treballadors del Centre Especial de Treball (CET) de reinserció laboral del Centre Tramuntana. Un cop feta la tria, els taps de suro són lliurats a l'empresa encarregada del seu reciclatge, en aquest cas, Cork2000 S.L., ubicada al municipi de Palafrugell i que centra la seva producció en productes de suro destinats principalment a la construcció.

Així, l'empresa incorpora els taps recollits amb altres taps defectuosos provinents de la indústria tapera, que formen part de les seves matèries primeres, i els trituren per obtenir-ne els granulats, una mena de serradures de suro, que poden ser de diferents granulometries. Un cop tamisats i barrejats amb coles, se'n fabriquen planxes que podran tenir diferents aplicacions: aïllaments per a la construcció, paviments, juntes, etc.

La campanya de comunicació i difusió entre els establiments de restauració de Palafrugell s'ha dut a terme mitjançant l'Institut de Promoció Econòmica de l'Ajuntament de Palafrugell (IPEP) i una educadora de l'entitat d'inserció laboral GARBET. La difusió ha estat centrada en els establiments com a grans generadors de taps de suro i com a punts de recollida. El material lliurat de forma gratuïta a cada establiment adherit ha estat:

- Saques de ràfia de 60 x 100 cm per fer la recollida i lliurament de taps.
 - Punts de llibre per a la promoció del tap de suro.
- Un recipient de vidre, de 10 x 18 x 30 cm, per exposar els taps recollits.
 - Postals informatives.

Establiment Novotel Riudellots de la Selva

El 28 d'abril de 2010 l'hotel Novotel de Riudellots de la Selva va signar un conveni de col·laboració amb l'Institut Català del Suro i RETECORK per la campanya de promoció del tap de suro i el seu reciclatge.

La campanya, inclosa com activitat del projecte *RETECORK, Xarxa Europea de Territoris Surers, un instrument pel desenvolupament sostenible en zones rurals*, rep la col·laboració de la Fundación Biodiversidad. Consisteix en la recollida de taps de suro a l'establiment, en el que també s'hi poden trobar punts de llibre i postals informatives de valorització del suro. Posteriorment, els taps recollits es porten a una empresa d'inserció laboral per a la seva tria i es realitza el seu reciclatge en una indústria surera.

Novotel Girona Aeroport forma part de la cadena d'hotels estatal Novotel, la qual està aplicant noves polítiques i mesures ambientals lligades al desenvolupament sostenible. A partir de l'experiència de la campanya a l'hotel de Riudellots de la Selva es podrà valorar la possibilitat de replicar-la als altres establiments de la mateixa cadena.

Campanya de recollida de taps de suro Sant Celoni Comerç

L'Associació de comerciants Sant Celoni Comerç, del municipi de Sant Celoni, va impulsar una campanya de recollida de taps de suro entre els mesos d'octubre i novembre del 2010. RETECORK va col·laborar en aquesta campanya aportant part del material editat i saques per a la recollida de taps.

Es van distribuir petits contenidors de recollida a 150 establiments adherits a Sant Celoni Comerç i l'Associació d'Empresaris Turístics del Montseny. Cada vegada que un ciutadà dipositava taps en aquests contenidors se li lliurava una butlleta per a la participació en un sorteig que va tenir lloc el 20 de novembre, data de finalització de la campanya. Aquest dia, a més del sorteig, es van organitzar un seguit d'actes lúdics i festius destinats al públic en general: inflables per a la mainada i un taller infantil amb taps de suro aportats per l'Ajuntament de Sant Celoni, una exposició d'imatges relacionades amb el procés d'industrialització de

la manufactura del suro cedida pel Museu del Suro de Palafrugell, i un estand de RETECORK amb informació sobre el cicle productiu del tap de suro.

Gràcies a aquesta iniciativa, que ha permès la conscienciació ciutadana sobre el valor del suro a nivell ambiental i com a motor de desenvolupament rural sostenible, es van recollir més de 60 kg de taps de suro que equivalen aproximadament a uns 8.900 taps, molt per sobre de les expectatives que s'havien plantejat.

Tu recicles, Vilarnau transforma *Caves Vilarnau*

El 15 de desembre de 2010, Caves Vilarnau va presentar públicament la campanya *Tu recicles, Vilarnau transforma*. Es tracta d'un projecte impulsat per una empresa dedicada al sector del cava i que aposta clarament pel suro com a sistema de tapament.

La iniciativa va ser molt ben rebuda pel sector surer i va rebre el suport i assessorament tècnic de RETECORK i l'Institut Català del Suro.

La campanya compta, en una etapa inicial, amb la col·laboració de 30 establiments on es comercialitzen els caves Vilarnau. Tots ells han rebut un petit contenedor on anar dipositant els taps que es van recollint. Així, a cada consumidor que diposita un tap se li lliura una butlleta i quan aquest ha dipositat 10 taps,

Vilarnau l'obsequia amb un regal, normalment decoratiu, elaborat amb suro. Un altre dels materials editats és una postal informativa impresa en paper de suro on s'inclouen els missatges claus a favor d'aquest material.

La campanya està dirigida al comerç, ja siguin grans superfícies o de venda al detall, i al consumidor final. D'una banda, compleix l'objectiu divulgatiu dels beneficis del suro com a qualitat de tapament i preservació del medi rural i, de l'altra, consciència els dos públics objectius sobre el valor afegit d'aquest material i la possibilitat de la seva reutilització en altres aplicacions.

Reciclas corcho, reciclas vida

Asociación de Disminuidos de San Vicente de Alcántara

Una altra iniciativa de reciclatge de taps de suro és la impulsada per la Asociación de Disminuidos de San Vicente de Alcántara (ADISANVI), que ha posat en funcionament una nova campanya sota el nom *Reciclas corcho, reciclas vida*. Consisteix en elaborar i vendre objectes artesanals de suro fabricats a partir dels taps recollits. RETECORK ha participat en aquesta iniciativa mitjançant assessorament tècnic i col·laboració econòmica.

La gran majoria d'establiments restauradors de San Vicente de Alcántara col·laboren guardant els taps de suro de les ampolles dels seus locals. També posen el seu gra de sorra en aquesta campanya els comerços i superfícies, així com l'ajuntament de la localitat, la Mancomunidad Integral de Municipios Sierra de San Pedro, la Agrupación Sanvicenteña de Empresarios del Corcho (ASECOR), la consultora especialista en gestió mediambiental AMBIENTA 45 i l'Institut d'Ensenyament Secundari Joaquín Sama.

Segons ADISANVI, la dinàmica de treball s'enquadra dins de la filosofia de la cadena de favors, sense objectius econòmics directes per part dels socis participants (excepte la pròpia associació), i els beneficis radiquen en la promoció del seu compromís i reconeixement social.

Aquesta campanya gaudeix d'una triple finalitat: la primera d'elles és didàctica, tant per al propi col·lectiu com per a la societat en general, i s'enfoca a la promoció de comportaments mediambientalment amigables com el compromís amb el

reciclatge, però també per al coneixement i promoció d'un sector tan important pel municipi i la comunitat autònoma extremeña. La segona finalitat és la integració social d'un col·lectiu en risc d'exclusió com és el dels discapacitats, que veuen desenvolupada una funció certament gratificant.

Per acabar, la tercera finalitat és econòmica, ja que per ADISANVI aquesta campanya suposa una petita font d'ingressos, purament testimonial tenint en compte els costos d'explotació de les instal·lacions del centre.

En principi, la campanya té caràcter regional, encara que es considera ambiciosa, per la qual cosa es fa necessari disposar de múltiples recolzaments a més dels citats anteriorment, considerats estratègics i de vital importància. La Junta d'Extremadura va premiar aquest projecte amb una subvenció amb la qual l'associació ha comprat els contenidors que ha col·locat als establiments per a la recollida dels taps de suro.

Vallformosa *Vilobí del Penedès*

La bodega Vallformosa es compromet amb el suro a través d'un conveni de col·laboració amb RETECORK i l'Institut Català del Suro, l'abril de 2013. L'empresa, dedicada al sector del vi i el cava, és sensible amb el medi i proactiva en la millora de la gestió mediambiental derivada de la seva activitat, per això, aposta pel tap de suro i inicia una campanya de reciclatge.

D'aquesta manera, Vallformosa recull i emmagatzema tots els taps de suro sobrants del procés de tapament de les ampolles per, posteriorment, lliurar-los a RETECORK, adherint-se així a la campanya de reciclatge que impulsa la Xarxa en el marc del projecte *Territoris Sursers*, cofinançat pel Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient i el FEADER. En una futura fase, l'empresa també es podrà establir com a un nou punt de recollida de taps de suro aprofitant el ventall d'activitats relacionades amb el món del vi, les quals ofereixen als visitants poder descobrir la seva cultura i conèixer de forma amena el procés d'elaboració de vins i caves.

Finalment, els taps de suro seran reabsorbits per la indústria surera dedicada a altres aplicacions del material.

A tot tap! Fundació VIMAR

El mes d'abril de 2013, la Fundació VIMAR va presentar el projecte *A tot tap!* en el marc d'un conveni signat per les entitats implicades. Aquesta iniciativa, vinculada al reciclatge de taps de suro a la zona del Baix Empordà, pretén incidir en la millora del coneixement de la gestió dels residus, la reeducació dels participants en temes de reciclatge, la cooperació i sociabilització amb persones amb risc d'exclusió social i difondre i promoure els objectius i principis de sostenibilitat.

Els beneficis d'aquest projecte són destinats a finançar diferents activitats de lleure dels usuaris de la Fundació VIMAR, persones amb algun tipus de discapacitat, que són els encarregats de treballar amb els taps de suro, ja sigui en el procés de triatge, la realització de tallers o en la fabricació de productes i artesanian.

Manualitats fetes amb taps de suro. Projecte A tot tap! Fundació VIMAR, Baix Empordà

A *tot tap!* compta amb la col·laboració de la Unió d'Hostaleria i Turisme Costa Brava Centre i Skat Club, els quals fan difusió del projecte als seus associats (hotels, restaurants, associacions de tavernes, bars, comerciants...) per tal de que es vinculin amb aquest, i col·laboraran també en la recollida dels taps de suro generats per aquests establiments. D'altra banda, Fruites Forpàs i Gros Mercat també formen part de la iniciativa ja que s'estableixen com a punts de recollida d'agents que generen elevades quantitats de taps de suro. A més, cal esmentar que l'Ajuntament de Vall-llobrega ha cedit un local per a la realització de l'activitat del projecte, el qual en serà la seu central.

També s'ha contactat amb les administracions públiques i centres d'ensenyaments perquè, d'aquesta manera, nens i nenes i un públic particular i familiar, pugui ser partícip i reciclar els taps de suro a través de punts de recollida municipals, com poden ser ajuntaments, biblioteques o mercats municipals.

Pel que fa a les entitats sureres vinculades, hi trobem RETECORK, Xarxa Europea de Territoris Surers, la qual hi participa a través del projecte *Territoris Surers*, cofinançat pel Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient i el FEADER; l'Institut Català del Suro i Cork 2000 S.L., empresa dedicada a la fabricació de tot tipus de productes derivats del suro i diferents al tap, la qual serà l'encarregada d'absorbir els taps de suro reciclats a la seva cadena de producció.

L'esquema del projecte és el següent:

- Planificació dels tallers:

Per part de la Fundació VIMAR es porta a terme la conceptualització i creació dels tallers enfocats al reciclatge i que consisteixen en la realització d'objectes i artesanía amb taps de suro.

- Formació del monitoratge:

Una vegada dissenyats els tallers, l'equip tècnic de VIMAR du a terme una formació didàctica a tots els participants al projecte.

- Recollida dels taps de suro:

Es planifica una recollida quinzenal als diferents establiments col·laboradors aprofitant les rutes de transport que es realitzen diàriament per l'anada i tornada dels usuaris als seus nuclis residencials o als centres de treball.

- Triatge dels taps de suro:

Un cop recollit el material i de forma setmanal, els usuaris de la Fundació fan el triatge de forma esglaonada.

- Venda del producte:

La venda dels taps de suro es realitza a Cork 2000 S.L., la qual fa la recollida mensualment a la seu central a Vall-llobrega.

D'altra banda, els objectes realitzats amb els taps de suro a través dels tallers es venen mitjançant els diferents mercats i fires on participa la Fundació durant l'any.

6.2. França

Al sud de França, impulsada pels municipis de Vivès, Maureillas-las-Illas i l'Institut Méditerranéen du Liège, tots ells membres de RETECORK, es començà a gestar la campanya *RECYCORK* de recollida i reciclatge de taps de suro. A finals del 2010 es va iniciar l'estudi de la possibilitat d'instal·lar contenidors a nivell públic en diferents equipaments municipals així com en establiments hostalers mitjançant convenis de col·laboració, seguint el model de la campanya desenvolupada de forma pilot al municipi de Palafrugell.

Paral·lelament al disseny de l'estratègia de la campanya, s'han distribuït postals publicitàries als ajuntaments implicats, al Musée du Liège de Maureillas i a determinats establiments hostalers.

D'altra banda, s'han enviat les mateixes postals, juntament amb una carta explicativa sobre la importància del tap de suro per a la supervivència de la sureda, a productors de vi que utilitzen taps de plàstic per al tapament de les seves ampelles. Per tant, a més de tenir caire divulgatiu a nivell del públic general, la campanya vol incidir també en aquells agents amb poder de decisió sobre el tipus de material a utilitzar per al tapament del vi.

El 6 de desembre de 2012 es presentà públicament la campanya de recollida i reciclatge de taps de suro. A la iniciativa hi participen el Conseil Général des Pyrénées-Orientales, l'Institut Méditerranéen du Liège i la cadena Bistrot de Pays, amb més de quaranta establiments al llarg de tot el departament, entre d'altres entitats.

En un primer moment, els punts de recollida es van centrar als Bistrot de Pays, els quals seran ampliat poc a poc i seleccionats en funció de la freqüència de públic, tipus, etc., per exemple, botigues de vi, ajuntaments i instal·lacions públiques... Els contenidors per l'emmagatzematge dels taps de suro són de cartró reciclat i de 10 litres de capacitat.

Els fons recollectats seran invertits en projectes col·lectius de plantació d'alzines sureres a les finques agrícoles del departament; per cada 5.000 taps recollits es replantarà un suro.

*Per a més informació, consultar www.planeteliege.com

6.3. Portugal

RETECORK no ha pres part en aquesta iniciativa portuguesa però es considera que pot servir com a guia per a futures campanyes de reciclatge de taps de suro.

En el cas de Portugal, el reciclatge dels taps de suro s'ha gestionat amb el programa Green Cork, el qual no només planteja el propi reciclatge dels taps transformant el suro en altres productes sinó que també té per objectiu contribuir a la reforestació dels boscos de Portugal. Aquest programa és un projecte de la Organització No Governamental (ONG) Quercus i la indústria surera Corticeira AMORIM, el qual compta amb col·laboradors com Continente, Dolce Vita, Biológico, Sociedade Pontoverde i Transportes Nogueira, altres col·laboradors a nivell institucional i té el recolzament de diferents entitats i marques comercials.

Aquesta iniciativa ha habilitat diferents punts de recollida de taps, principalment ubicats en grans superfícies de les marques col·laboradores amb el programa, així com en establiments de restauració i els agrupaments escoltes del Corpo Nacional da Escutas. Utilitza els circuits de distribució ja existents a canvi de citar sempre les col·laboracions rebudes per a la publicitat de la campanya, de manera que el transport dels taps de suro no suposa costos addicionals. D'altra banda, qualsevol establiment que col·labora amb la campanya rep un distintiu, les Rolhinhos, el qual pot col·locar en un lloc visible.

Amb aquesta avinentesa, tots els beneficis obtinguts es destinen al programa *Criar boscos, conservar la biodiversitat*, de l'associació Quercus, projecte que té per màxim objectiu la conservació de la natura amb la plantació de nous arbres. Per tant, la campanya té una vessant educadora significativa ambientalment parlant des del punt de vista del reciclatge (de reducció de residus), de defensa del suro com a producte ecològic i de defensa de les suredes i la seva conservació. En concret, l'eix de treball d'aquesta associació és col·laborar a estabilitzar la població d'arbres autòctons del gènere *Quercus* com l'alzina surera, l'alzina o el roure, espècies sovint substituïdes per d'altres de creixement més ràpid que no són resistent al foc ni absorbeixen la mateixa quantitat de CO₂ i que també afecten la biodiversitat, els cicles de l'aigua i el clima.

El triatge dels taps, en aquest cas, el fa la pròpia empresa Corticeira AMORIM, la qual els incorpora a la seva cadena de producció, i en fa aplicacions diverses per a la indústria de l'automòbil, la construcció civil o aeroespacial, entre d'altres.

* Per a més informació, consultar www.greencork.org

Centre Cultural Bassa Rocas
C. Irene Rocas, 1
17124 Llofriu. Girona, Espanya
T. +34 972 303 360
F. +34 972 302 804
retecork@retecork.org

Avda. Juan Carlos I, 6
06500 San Vicente de Alcántara. Badajoz, Espanya
T. + 34 924 410 659
myriam@retecork.org

www.retecork.org

RETECORK
XARXA EUROPEA DE TERRITORIS SURERS

En el marc del projecte *Territoris Surers*, cofinançat per:

FEADER

GOBIERNO
DE ESPAÑA

MINISTERIO
DE AGRICULTURA, ALIMENTACIÓN
Y MEDIO AMBIENTE